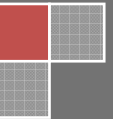

İK V DEĞERLENDİRME NOTU

TRANSATLANTİK İLİŞKİLER: AB-ABD

Gökhan KİLİT
İK V Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

TRANSATLANTİK İLİŞKİLER: AB-ABD

Avrupa ile Amerika ilişkileri 15'inci yüzyıla kadar geriye gidiyor.1492'de Avrupalılar tarafından keşfedilen Amerika Kitası'na İspanya, Portekiz, Fransa ve İngiltere'den gelen Avrupalılar, Amerika'daki topraklarını genişlettikten sonra, İngiltere başta olmak üzere çeşitli ülkelerden göçmenleri buralara yerleştirerek koloniler kurdular. 18'inci yüzyıl ortalarında, bu Avrupalı koloniler Amerika Birleşik Devletleri'nin temelini oluşturdu. Bu iki kardeş kıtanın öyküsü yüzyıllar içerisinde birçok süreçten geçti. Güçlü Avrupa karşısında kolonilerden oluşan Amerika zamanla hem Avrupa hem de dünya üzerinde güç odağı oldu. İki kutuplu 20'nci yüzyıldan tek kutuplu 21'inci yüzyıla Atlantik'in iki yakasında kardeşlik önemli aşamalar geçirmeye devam ediyor.

Sahip oldukları ortak değerleri, örtüşen ilgi alanları ve ortak hedefleri temelinde şekillenen AB-ABD ilişkileri transatlantik ortaklık olarak adlandırılmaktadır. Zaman içerisinde güvenlik stratejileri ve ekonomi açısından birbirine bağımlı bir büyüme gösteren Atlantik'in iki yakası; ekonomik kaygılar, teröre ve nükleer silahların yayılmasına karşı mücadele, enerji güvenliği ve istikrarı tehdit eden gelişmelere karşı ortak tavır sergilemeye çalıştı. Aynı zamanda demokrasinin güçlü savunucuları olan AB-ABD; açık toplum, insan hakları ve serbest piyasa konularında yakın hassasiyetler göstermekte. Karşılıklı faydalara sahip geniş ticari ve yatırım ilişkisinde olan AB ve ABD'nin yakın işbirliği içerisinde olması küresel alanda ne AB'nin ne de ABD'nin tek başına gösterdiği etkiden daha büyük başarı sağlayabilir. Küresel alanda uzun yıllar paralel hareket etmiş olan AB ve ABD'nin gelişen ekonomiler olmaları ve kritik coğrafi konumları nedeniyle Çin, Hindistan ve Türkiye gibi ülkelerle olan ilişkilerine özen göstermeleri gerekiyor. Bunun yanında, Balkanlardaki istikrar, eski Sovyet ülkeleri ile olan ilişkiler, OrtaDoğu barış süreci ve Afrika ülkelerine yapılacak insani ve kalkınma yardımları konularında da bu iki partnere önemli rol düşüyor.¹

AB ve ABD arasındaki ilişkilerin günümüzdeki hale gelmesi yaşanan iki dünya savaşı sonrası siyasi ve ekonomik olarak yara alan Avrupa üzerinde ABD'nin öncü bir rol üstlenmesiyle başlamıştır. 1947 yılında dönemin ABD Başkanı Harry Truman tarafından hazırlanan, ABD'nin uluslararası politikasının değiştiğini, bu yeni politikada Sovyet karşıtlığının temel esas olduğu ilan eden ve komünizm tehdidi altındaki devletlere mali ve askeri yardım yapılacağı belirten Truman Doktrini ve 1948-1951 yılları arasında yürürlüğe konan ve 16 Avrupa ülkesine ekonomik kalkınma yardımı sağlayan ABD kaynaklı Marshall Planı, Avrupa'nın yeniden yapılandırılmasında belirleyici bir rol oynadı.

Bunun yanında uluslararası para sistemini ve dünyanın önde gelen devletleri arasındaki ticari ve finansal işlemlerde uyulması gereken kuralları belirleyen, ilk kez bağımsız devletlerin kendi aralarında ortak bir parasal düzen üzerinde anlaşmaları sonucunda uygulamaya konan ve Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) kurulmasına zemin hazırlayan Bretton Woods Sistemi'nin ortaya çıkışı ilişkileri bir sonraki aşamaya taşıdı. Güvenlik alanında ise Birleşmiş Milletler ve daha sonra NATO'nun kuruluşu, ABD'nin öncülüğünü üstlendiği yeni sistemde Avrupa'nın küresel alanda ABD'nin

¹ Deren E.Mix, The United States and Europe: Current Issues, Congressional Research Service, 20 Mart 2013

yanındaki konumunu belirledi.² Avrupa'da doğan güç boşluğunu demokratik ve özgür bir Avrupa ile doldurulacağını düşünen ABD'nin Avrupa'nın yeniden yapılanmasını ve ekonomik olarak güçlenmesini hedefleyen Marshall Planı uyarınca, ABD dış yardımının yüzde 95'i, Avrupa'ya aktarılırken, Sovyet tehdidi ve komünizme karşı ABD taraflı bir politika olgusuna sahip bir müttefik hedefi güdülmüştür.

Özellikle 1945-70 yılları arasında, dünya ve Avrupa ekonomisi üzerinde önemli bir güce sahip olan ABD, 70'ler sonrasında küreselleşme süreci ve Avrupa'nın giderek güçlenmesi ile ortaklık temasını ön plana çıkarmıştır. Avrupa'nın, siyasi ve ekonomik olarak giderek güçlenmesi ve Avrupa Topluluğu yapısı etrafında siyasi bir birlik haline dönüşmeye başlaması, Avrupa-ABD ilişkilerini Amerikan egemenliğinden çıkararak güçlü bir müttefik haline dönüştürmüştür. 1990 yılında sonuçlandırılan Trans-Atlantik Deklarasyon ile yeni bir ortaklık mekanizması oluşturularak, ilişkiler AB-ABD Zirveleri etrafında ilk kez formülize olurken resmi olarak üst düzeyde ele alınmaya başlanmıştır. Ardından 1995 yılında ilan edilen Yeni Trans-Atlantik Gündem, ilişkilerin kurumsal birimlerini ve alt gündem maddelerini tespit etmiştir.³

Bush ve Obama Dönemleri

AB-ABD ilişkileri, özellikle Bush döneminde, 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin takındığı tavır nedeniyle, terörizme karşı Trans-Atlantik işbirliği vaatlerine rağmen birbirinden uzaklaşma görüntüsü vermişti. Uzun vadeli hedefleri ve küresel politikalar konusundaki ortak hareket çabası içinde olan iki blokta yaşanan bu uzaklaşma uluslararası güvenlik sistemi ve ekonomik ilişkileri etkileyebileyecek konularda da görüş ayrılıklarına neden oldu. AB'nin aksine ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesini (ICC), çevre konuları ve iklim değişikliğine dair Kyoto Protokolü'ne, kara mayınlarının yasaklanmasına dair anlaşmaya, bio-çeşitlilik anlaşmasına ve Biyolojik Silahları Kontrol Anlaşması'na dair oluşturulan sisteme taraf olmadı. Bush'un iktidara gelmesiyle hızlanan Ulusal Füze Savunma Sistemi konusundaki farklı yaklaşımlar, AB ve ABD'yi birbirinden ayıran başka bir konu olurken, Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Anlaşması, BM Silah Ticareti Anlaşması, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) içinde çevre konuları ve özellikle BM içinde kriz önleme ve uluslararası yardım konularında anlaşmazlıklar da öne çıkmıştı.

Uluslararası arenada güvenlik, ekonomi ve siyaset alanlarında ortaya çıkan anlaşmazlıklar pek çok konuda birlikte hareket eden bu ikili arasındaki ilişkileri germektedir. Aslında bu anlaşmazlıklar ABD'nin dünyada yaşana gelişmeler karşısında takındığı tavır nedeniyle sadece AB ile değil pek çok konuda uluslar arası alanda yalnız kalmasına neden oldu.

Atlantik'in iki yakası arasında zamanla artan görüş farkı aslında Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ABD'nin politikalarına verilen siyasi desteğin büyük ölçüde azalmasından kaynaklanmaktaydı. Artık yeni dönemde iç politikalar daha önemli hale gelirken ülkelerin dış politikaları da bu ekseninde şekillendi. Bu bakış açısı özellikle dünyada

² Türk- Amerikan İlişkilerine Bakış: Ana Temalar ve Güncel Gelişmeler, TÜSİAD ABD Temsilciliği Değerlendirme Raporu-Temmuz 2002

³ <http://eeas.europa.eu/us/> Erişim tarihi: 1 Kasım 2013

güvenlik, çevre, insan hakları, sosyal haklar, azınlık hakları gibi önemli konulara ABD'nin yeteri kadar hassasiyet göstermemeye başlaması, bunun yanında AB'nin ise bu konulara daha fazla öncelik vermesi ikili arasında anlayış farkının derinleşmesine neden oldu. AB, ulusal çıkarları karşısında gerektiğinde müttefiklerinden bağımsız hareket etmeye eğilimli politikalar gösteren ABD'nin aksine AB, üye ülkeler çerçevesinde müzakere yeteneğini geliştiren politikalar üretmiştir. Obama'nın 2008 yılında ABD Başkanı olarak seçilmesi ile AB-ABD ilişkilerinde yeni bir sürece girileceği düşünülmekteydi. Obama da bunu destekleyecek şekilde özellikle Bush döneminde yaşanan sıkıntılar nedeniyle yıpranan ABD imajını düzeltmek için bir yol haritası hazırladı.

Obama dönemindeki olumlu havanın göstergelerinden biri de uzun zamandır Birleşmiş Milletler Uluslararası Silah Ticareti Anlaşması'na imza atmaya direnen ABD'nin anlaşmayı imzalaması oldu. 24 Eylül 2013 tarihinde ABD adına anlaşmayı imzalayan Dışişleri Bakanı John Kerry, anlaşmanın terörist ve suç gruplarının silah edinmesini engellemesinin yanında ABD'nin güvenliğine de katkıda bulunacağını belirtti.

2012 yılında yapılan analizlerde Amerikalıların çoğunluğunun ve Avrupalıların üçte ikisinden fazlasının, ABD Başkanı Barack Obama'nın uluslararası politikalarını onayladığı ancak Obama'nın Avrupa'dan aldığı desteğin bazı AB ülkelerinde, özellikle Doğu Avrupa'da önemli ölçüde düştüğü gözlenmiştir.⁴

AB-ABD-NATO ekseninde ilişkiler

1989 yılına kadar ABD-AB-NATO üçgeninde işbirliği öne çıkmaktaydı. Ne var ki ortak Sovyet tehdidinin ortadan kalkması ile NATO'nun varoluş sebebi giderek daha fazla sorgulanmaya başlandı. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte AB, kendisini ABD'ye karşı olan bağımlılıktan kurtarma düşüncesi içinde oldu. Gerginliklerin tırmandığı Bush döneminden sonra göreve gelen Obama ise ilişkilerin yumuşaması adına olumlu sinyalleri daha ilk günlerden verdi. AB'nin güvenini yeniden kazanmak niyetinde olduğunu 2008 yılında Berlin'de yaptığı konuşma ile ifade eden Obama yalnızca AB liderlerinin değil AB kamuoyunun da sempatisini kazandı. Önceki dönemlerde yapılan hatalara değinen Obama yeni dönemin işbirliği ve ortaklık dönemi olduğunu ve ABD'nin AB'den daha iyi bir ortağı olmadığını vurgulamıştı. AB'nin ve NATO'nun genişleme süreçlerini desteklediğini ve güçlü bir AB'nin ve NATO'nun hem Amerika hem de Avrupa kıtasındaki güvenliğin ve refahın kilidi olduğunu belirtti.

AB -ABD ilişkilerinin geleceği NATO'nun geleceği açısından oldukça önemli. Soğuk Savaş sonrası Varşova Paktı gibi kendini feshetmek yerine genişleyerek yeniden yapılanmaya giden NATO 2009 yılında 60'ıncı yılını kutlarken önemli bir gelişmeye de sahne oldu. AB-ABD-NATO ilişkileri açısından da önemli olan bu gelişme, 1966 yılında NATO'nun askeri kanadından kendi isteği ile ayrılan Fransa'nın tüm üyelerin oluru ile geri dönmesi idi. Bu gelişme ABD'yi memnun ederken, NATO-AB ilişkilerini de olumlu yönde etkileyen bir adım oldu. Fransa'nın askeri kanada dönmesinin yanında aynı yıl Hırvatistan ve Arnavutluk'un ile NATO'ya katılımı, ABD'nin etki alanını da genişletti. Bu süreçte ABD'nin etki alanının NATO vasıtasıyla bu denli genişlemesi kamuoyunda farklı seslerin çıkmasına neden olurken Obama yaptığı açıklama ile bir kez daha AB Liderlerinin ve

⁴ http://trends.gmfus.org/files/2012/09/TT2012KFR_Turkish.pdf

kamuoyunu telkin etti. Obama Avrupa'nın patronu olmak istemediklerini aksine AB ile ortak olmak istediklerini ve AB'nin savunma alanında gücünü artırması ile ortak sorunlara karşı daha uyumlu hareket edilebileceğini vurguladı.

Obama döneminde AB'ye karşı yürütülen olumlu politikayı anlamak için ABD'nin 2008 sonrası ulusal güvenlik stratejisine bakmakta fayda var. Beş ana hedef etrafında şekillenen stratejide; Irak'taki savaşı sorumlu bir şekilde sonlandırmak, El Kaide ve Taliban'la savaşı bitirmek, teröristlerin ve kötü niyetli devletlerin nükleer silah ve maddelere erişimini engellemek, enerji güvenliğini sağlamak ve 21'inci yüzyılın zorluklarına karşı ABD'nin ittifaklarını yenilemek yer aldı. Tüm bu hedeflerin başarıya ulaşabilmesi için AB'nin güçlü desteğine ihtiyacı olan Obama, AB'ye yönelik politikasını buna göre belirlemiştir.

AB'nin klasik ortak politikalarından ayrılan ve 1990'ların sonunda oluşturulmaya başlanan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP), AB'nin NATO ve ABD ile ilişkilerini doğrudan ilgilendirmektedir. Küresel alanda ekonomik olarak söz sahibi olan AB, iki kutuplu dünya düzeni sona ermesinden sonra uluslararası arenada etkili siyasi güce sahip olmak amacıyla hareket etmiştir. 1990'ların sonu ve 2000'lerin başında Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) bir parçası olarak AGSP oluşturulmuştur.

Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin kendisi açısından çok önem taşımayan olaylara müdahil olmaması ve NATO'nun işleyişindeki sorunlar AB'yi AGSP çerçevesinde kendi kriz yönetimini geliştirmesine neden oldu. 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'yla AGSP ile ilgili hükümler ilk defa Birlik anlaşmalarında yer alırken, 2008 yılına kadar AGSP'nin kurumsal yapısı, karar alma mekanizması, operasyonlar yürütme kapasitesi büyük ölçüde tamamlandı. AGSP'nin oluşturulmasıyla Avrupa'nın güvenlik alanında daha fazla özerklik sahibi kılınması amaçlanmıştır. Avrupa'nın söz konusu özerkliği, Avrupa'nın Avrupa-Atlantik ittifakı içerisinde ayrılması anlamına değil, eylem araçlarının geliştirilmesi anlamına gelmektedir.⁵

AGSP'nin bazı kesimlere göre NATO'yu güçlendireceği bazı kesimlere göre ise çelişki yaratacağı düşünülmektedir. Temelde askeri ve sivil kriz yönetimine odaklanan AGSP, hükümetlerarası nitelik taşımakta ve klasik anlamda bir AB ortak politikası görünümünde değildir. Balkanlar'da kriz yönetimi olarak ortaya çıkan AGSP, zamanla AB'nin uluslararası ilişkilerde oynadığı rolünü güçlendiren önemli bir kurala dönüşmüştür. Günümüzde kurumsal yapısı büyük ölçüde tamamlanmış bulunan AGSP AB'ye, ABD ve NATO'nun müdahil olmak istemediği kriz ve bölgelerde askeri ve sivil operasyonlar yapabilmesi için olanak sağlanabilir.

AGSP bu sayede AB'nin ekonomik ve diplomatik olanaklarını güçlendirecektir. Operasyonel AGSP'nin oluşturulması, AB'nin dış ilişkilerinde askeri güç kullanımını tamamen dışlamadığının en önemli kanıtıdır. Soğuk Savaş sonrası dönemde Batılı devletlerin güvenlik stratejilerinin değişmesi; NATO'nun misyon değişikliği; AGSP'yi oluşturulması ve operasyonel hale getirilmesi; askeri endüstri ve diğer ilgili sektörlerin

⁵ Galym Zhussipbek, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Tanımı ve Düşünsel Arka Planı, *Uluslar arası Hukuk ve Politika*, Cilt 5 Sayı 19

tekrar önem kazanması; Avrupa ile ABD (AB ile NATO) arasında görev paylaşımına dayalı “stratejik ortaklığın” varlığını ispatlar niteliktedir.⁶

AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın tamamlayıcı bir parçası olan AGSP çerçevesinde güvenlik alanında özerk hareket etme kapasitesine sahip kılınması, Avro-Atlantik topluluğunun “eylem araçlarının geliştirilmesi” ve yük ve sorumlulukların daha dengeli paylaşılması olarak algılanabilir. Batı dünyasının çıkarlarını korumada AB ile NATO tamamlayıcı nitelikte fonksiyonlar üstlenmiştir. Esasında AGSP, Avro-Atlantik ittifakının kapsamlı amaçları ve görevlerinin gerçekleştirilmesi için Avrupalı müttefiklerin özel katkısıdır. Etkili bir AGSP aracılığıyla Amerika ile Avrupa arasında daha dengeli ortaklık ilişkilerinin kurulması hedeflenmektedir. NATO'dan ‘özerk’, fakat NATO-endeekli AGSP, Batı hâkimiyetinin gelecekte de devamını sağlama amacı taşıyan bir araç olarak görülebilir.⁷

Kuzey Atlantik İttifakı bünyesinde yük paylaşımına dair yaşanan Atlantik ötesi tartışmaya rağmen, Avrupa Birliği'nde ciddi bir çoğunluk NATO'yu güvenlik için gerekli görmeye devam ettiğini vurgulamıştır. NATO'ya yönelik ABD desteği biraz düşmüştür; ancak destek hala çoğunluk tarafından ifade edilmektedir.⁸

Ekonomik ilişkiler ve Transatlantik Ortaklık

Gelişmekte olan ülkelerin giderek ön plana çıktığı ve tektonik bir değişimin yaşandığı küresel sistemde, yeni oyuncular gelişmiş ülkeler için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Batı ekonomilerinin krizden çıkması ve yeni istihdam alanları yaratılabilmesi için stratejik işbirliği ortaklıklarına ihtiyaç duyuluyor. Bu konuda AB ve ABD aralarındaki ekonomik işbirliğini daha ileriye taşımak amacıyla kapsamlı bir ticaret ve yatırım anlaşması için müzakerelere başlandı. Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) olarak adlandırılan bu anlaşma dünyanın en önemli iki ekonomisini bir araya getirecek ve en büyük serbest ticaret ve yatırım alanını oluşturacaktır. Bu girişim ekonomik bir adım olmasının yanında, küresel değerleri yeniden belirleyecek bir jeostratejik hamle.

AB ile ABD arasında Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı müzakerelerinin ilk turu Temmuz ayında tamamladı. İkili arasındaki ekonomik ilişkiler toplam dünya mal ticaretinin yüzde 30'unu ve dünya hizmet ticaretinin ise yüzde 40'ını oluşturmaktadır.

TTIP ile tarifelerin indirilmesi, pazara erişimin artırılması, tarife dışı engellerin kaldırılması, sağlık ve bitki sağlığı önlemlerine yönelik düzenlemelerdeki farklılıkların giderilmesi ve teknik engellerin kaldırılması hedeflenmektedir. Bunun yanında fikri mülkiyet hakları ve çevre gibi ticaretle ilgili konularda da işbirliği içinde olunması bekleniyor. Söz konusu tedbirler, ticaret ilişkilerini canlandırmayı ve aynı zamanda iki taraf için de daha iyi iş ve yatırım çevresi oluşturmayı amaçlarken, bu anlaşmanın aynı

⁶ <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/zhussipbekmakale.pdf>

⁷ Galym Zhussipbek, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Tanımı ve Düşünsel Arka Planı, Uluslar arası Hukuk ve Politika Cilt 5 Sayı 19

⁸ http://trends.gmfus.org/files/2012/09/TT2012KFR_Turkish.pdf

zamanda gelecekte yürütülen çok taraflı müzakereler için de önemli bir referans olması öngörülüyor.

AB'nin 2012 yılında ABD'ye 291,7 milyar avroluk mal ihracatı toplam AB ihracatının yüzde 17,3'ünü oluştururken, AB'nin 2012 yılında ABD'den yaptığı 205,8 milyar avroluk mal ithalatı toplam AB ithalatının yüzde 11,5'ine denk gelmektedir. Bu ticarete AB, 2012 yılında 85,9 milyar avro değerinde ticaret fazlasına sahip olmuştur.

AB ve ABD yatırımları transatlantik ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir itici güçtür. ABD, yüzde 28 ile ki bu 119,5 milyar avroluk bir tutara denk gelmektedir, AB'de en büyük yurtdışı doğrudan yabancı yatırım stokuna sahiptir. ABD aynı zamanda AB'de en önemli yurtiçi doğrudan yabancı yatırım stoklarına sahip ülke konumundadır. ABD'nin yurda gelen doğrudan yabancı yatırımdaki yüzde 41'lik payı 120,1 milyar avro tutarına ulaşmıştır. Tamamlandığı takdirde en kapsamlı ve en büyük ikili ticaret anlaşması olacak olan transatlantik anlaşmanın AB ve ABD'de ekonomik büyümenin artırılması ve istihdam yaratılmasını önemli oranda destekleyecektir.

Ekonomi Politikaları Araştırma Merkezi (CEPS) tarafından transatlantik anlaşmasının olası etkileri üzerine yapılan bir araştırmaya göre, AB ekonomisine yılda 119 milyar avro; ABD ekonomisine ise yılda 95 milyar avro kazanç sağlayacağı beklenmektedir. Bununla birlikte AB'nin ABD'ye yaptığı ihracatın yüzde 28 oranında artması ve ürün ve hizmet ihracatlarında ise 187 milyar avroluk kazanç sağlanması öngörülmektedir. Anlaşma tamamen uygulamaya konulduğunda, aynı zamanda Avrupa ekonomisinin yıllık gelirinin yüzde 0,5 artması beklenmektedir. Tarafların ikili ticaret ilişkileri ve diğer üçüncü ülkeler ile ticaret ilişkilerindeki artış neticesinde; AB ihracatının toplam yüzde 6, ABD ihracatının ise toplam yüzde 8'lik bir artış kaydetmeleri beklenmektedir. ABD ve AB'nin güçlü bir irade ortaya koyduğu TTIP müzakere sürecinin 2015'te sonuçlandırılması hedefleniyor.

Dinleme skandalı...

Geçtiğimiz aylarda CIA'nin eski ajanı *Edvard Snowden*'in ortaya çıkardığı ve Amerika Milli Güvenlik Ajansı'nın (NSA) Prism programı çerçevesinde AB'nin tüm iletişim ağı üzerinde dinleme faaliyetinde bulunduğu iddiası ilişkileri gerdi. Amerika'nın Avrupa'da casusluk yaptığı iddiaları Atlantik okyanusunun iki kıyısında yer alan müttefiklerin ilişkilerini gölgelemeyi sürdürürken, AB Amerika'nın dost ülkelerde casusluk yapmasını kabul edilemez olduğunu belirtti. Amerika'nın söz konusu casusluk faaliyetlerini terör saldırılarını engellemek için değil de, iktisadi çıkarlar doğrultusunda yaptığının ortaya çıkmasının ilişkileri daha da gerdiği gözleniyor. NSA'nın AB ülkelerinde casusluk yapması ve özellikle Snowden'ın belirttiğine göre bunu en çok AB'nin uluslararası ticareti ve iktisadi istikrarı üzerinde yapmış olması konuyu daha da önemli hale getirdi. TTIP müzakerelerinin başladığı ve stratejik olarak büyük öneme sahip olan bu anlaşmanın sürdüğü ortamda AB kendisini Amerika'nın dijital sınırları dışında görüyor ve arkadan vurulmuş gibi hissediyor.

Atlantik'in iki yakasında da çoğunluk karşılıklı olumlu görüşlere sahip olmaya devam etmektedir ve dünyada güçlü ABD ve Avrupa Birliği liderliğinin arzu edildiği ifade

edilmektedir. Her üç Avrupalı ve Amerikalının ikisi, iki tarafın uluslararası sorunlarda işbirliği yapacak ölçüde ortak değerlere ve çıkarlara sahip olduğuna inanmaktadır.⁹

Teröre karşı işbirliği

AB ve ABD 28 Haziran 2010 tarihinde uluslararası terörle mücadele kapsamında, ABD'nin Terörizm Finansmanı Takip Programı'nın (*Terrorist Financing Tracking Programme – TFTP*) AB vatandaşlarının Belçika merkezli Uluslararası Bankalararası Finansal Telekomünikasyon Kurumu SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*) tarafından muhafaza edilen banka bilgilerine erişimine izin veren anlaşmayı imzaladı. 1 Ağustos 2010 tarihinde yürürlüğe giren anlaşma ile ABD, AB vatandaşlarının Avrupa bankalarındaki isim, adres ve uluslararası havale detayları gibi bilgilerine TFTP ile erişim sağlayabiliyor.

11 Eylül saldırıları, Mart 2004'te Madrid'de ve Temmuz 2005'te Londra'da yaşanan patlamalar sonucu harekete geçen AB, terörle mücadele kapasitesini güçlendirmek ve koordine etmek için çaba gösterdi. AB bu alana olan ilgisini artırırken, ABD ile AB ülkeleri arasındaki ikili istihbarat paylaşımı ve güvenlik alanlarındaki işbirliği terörist eylemlere sekte vurmakta ve bunlara karşınları cezalandırmakta önemli etkenler olarak yer aldı. Uzmanlara göre Avrupa halen radikal İslamcı örgütlerin başlıca hedefi ve aynı zamanda ABD'ye karşı saldırılar düzenlemek isteyen yapılanmalar için muhtemel üs konumunda bulunuyor.

Amerikalı ve Avrupalı yetkililer ülke güvenliği ve terörle mücadele konularında düzenli bir diyalog sürdürmektedirler. Son yıllarda Amerika ve AB polisi ve yargı kurumları çeşitli bilgi paylaşımı düzenlemeleri içeren işbirlikçi ilişkiler kurdular. 2010 yılında, suçluların ülkelerine iadesi ve karşılıklı yasal yardım konularında yeni AB-ABD anlaşmaları yürürlüğe girdi. ABD ve AB aynı zamanda, havacılık, ulaşım ve sınır güvenliğini geliştirmeye yönelik çabaların bir parçası olarak konteyner güvenliği ve havayolu yolcu verisi üzerine anlaşmalar yaptılar.¹⁰

Geçtiğimiz on yılda, ABD ve AB terör örgütü olarak kabul ettikleri yapılanmaların listesini büyük ölçüde belirlediler. Yine de, özellikle Hizbullah konusundaki görüş ayrılıkları uzun süre devam etti. Hizbullah, Birleşik Krallık ve Hollanda'nın terör örgütü listesinde yer alırken, diğer üye ülkeler Hizbullah'ın askeri kanadından ayrı olarak siyasi ve toplumsal boyutlarının da bulunduğunu savunuyorlardı. Kongre üyeleri ve ABD yönetimi uzun süre AB'ye Hizbullah'ı terör örgütleri listesine eklemesi yönünde baskı yaptı. Temmuz 2012'de Bulgaristan'da İsraili turistlere yönelik yapılan saldırının ardından Şubat 2013'te Bulgar yetkililer saldırılarla ilgili resmi soruşturmasını tamamladığını ve Hizbullah'ın saldırılardan sorumlu olduğunu açıkladı. Yaşanan gelişmeler ve süren tartışmalar sonucunda saldırıdan yaklaşık bir yıl sonra Temmuz 2013'te AB Hizbullah'ın askerî kanadının AB terör örgütleri listesine alınmasına karar verdi. Bilindiği gibi AB kriterlerine göre rehin alma veya adam öldürme gibi ağır suç işleyen, halkı sindirme ve bir ülkenin temel yapılarını ciddi bir şekilde istikrarsızlaştırma ya da parçalama amacı taşıyan organizasyonlar, terör örgütü listesine

⁹ http://trends.gmfus.org/files/2012/09/TT2012KFR_Turkish.pdf

¹⁰ Deren E.Mix, The United States and Europe: Current Issues, Congressional Research Service

alınıyor. Aynı zamanda AB terör örgütü listesine alınan grup ve şahısların AB'deki mal varlıkları donduruluyor, bunlara mali yardımda bulunmak yasaklanıyor. Ayrıca emniyet güçleri ve adli kurumlar bu grup ve şahıslar hakkında daha sıkı tedbirler uyguluyor. Alınan bu karar Atlantik'in diğer yakasındaki ABD'yi memnun ederken bu konuda uzun zamandır yaşana sıkıntının giderilmesini sağladı.

Anlaşmazlıklara rağmen AB ve ABD hala birbirleri için vazgeçilmez önemlerini koruyor. Teröre karşı işbirliği, TTIP gibi yeni girişimler iki tarafı giderek daha fazla birbirlerine bağlarken, yükselen yeni güçler karşısında da güçlerini birleştirmek ihtiyacını daha fazla hissediyorlar.